

До спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04
Національного університету «Одеська юридична академія»
65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію
ОЛЬШАНЕЦЬКОЇ СОФІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ**

на тему:

**«ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ, СВОБОДА ЯКИХ ОБМЕЖЕНА У
ЗВ'ЯЗКУ ІЗ НЕМІЖНАРОДНИМ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право**

Детальний аналіз дисертації С. В. Ольшанецької «Правовий статус осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності обраної теми, ступеня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наукової новизни й повноти викладу результатів в опублікованих працях, практичного значення результатів дослідження, дискусійних положень та зауважень до дисертації.

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається багатьма факторами, серед яких варто зазначити наступні. У період кризових ситуацій, до яких, безсумнівно відносяться збройні конфлікти, проблематика захисту прав людини стає першочерговою. Це породжує необхідність використання всього арсеналу механізмів та засобів захисту прав людини, які містяться у міжнародному та внутрішньодержавному праві. Але їхнє застосування вкрай ускладнено, а в ряді випадків практично неможливо, що породжує необхідність вироблення та впровадження спеціальних інструментів захисту прав людини. Цей інструментарій розроблений у МГП,

але його використання у період неміжнародних збройних конфліктів вкрай проблематично. Це пов'язано, по-перше, з характером конфліктів та рівнем ворожості і жорстокості, який характеризує неміжнародні збройні конфлікти, по-друге, невизнанням державою антиурядових сил учасником конфлікту, та їх об'єктивно внутрішньодержавний протиправний характер, по-третє, не дотримання антиурядовими силами мінімальних гуманітарних стандартів, неможливість і небажання дотримуватися норм МГП. Ці традиційні для неміжнародного збройного конфлікту обставини досить часто доповнюються його інтернаціоналізацією, яка, найчастіше, є причиною і головним чинником, що підтримує і посилює конфлікт. Відносно невеликий набір нормативних інструментів, передбачених МГП для захисту жертв неміжнародних збройних конфліктів – загальна ст. 3 ЖК від 12 серпня 1949 р., ДП II від 8 червня 1977 р. та Звичаєві норми МГП у своєму застосуванні тісно пов'язані з іншими нормами МГП, права прав людини та міжнародного кримінального права. Це стосується і осіб, свобода яких обмежена в зв'язку з неміжнародних збройних конфліктів – вельми поширеною та юридично відокремленою категорією жертв неміжнародних збройних конфліктів. Дослідження цієї системи норм, що створюють відокремлений інститут МГП, є важливим і актуальним завданням, яке ще не вирішене у вітчизняній науці міжнародного права.

Важливість дослідження обумовлена також наявністю на території України збройного конфлікту, зі значною кількістю осіб, свобода яких обмежена в зв'язку зі збройним конфліктом. Не викликає сумніву застосовність до цих осіб відповідних положень МГП, насамперед правил загальної ст. 3 ЖК від 12 серпня 1949 р., ДП II від 8 червня 1977 р. та Звичаєвих норм МГП. Звісно, що проблема поводження з особами, свобода яких обмежена антиурядовими формуваннями, вельми актуальна для нашого суспільства та держави. Вбивство та катування таких осіб, яке розповсюджено в межах так званих «ДНР» та «ЛНР», становить склад

воєнних злочинів, та підлягає відповідальності згідно міжнародного та внутрішньодержавного кримінального права. Не викликає сумнівів право України щодо притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які причетні до незаконних збройних формувань, але їхнє затримання та утримання має відповідати положенням права прав людини та МГП. Тому дослідження правового статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом дасть змогу визначити відповідність законодавства України та правозастосовній практиці міжнародним документам що аналізуються в рецензованому дисертаційному дослідженні, які забезпечить не тільки виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань, але й змогу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у порушенні поводження з особами, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом та забезпечити ефективні механізми примирення та постконфліктного врегулювання.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертація С. В. Ольшанецької складається зі вступу, трьох розділів (кожен з яких містить по три підрозділи), висновків, списку використаних джерел.

Автору вдалося грамотно скласти план дисертаційного дослідження, який за логічною послідовністю дозволив зупинитися на найбільш важливих та складних питаннях досліджуваної теми. Особливо слід позитивно відмітити виділення самостійного розділу, який присвячено наслідкам припинення збройного конфлікту для осіб свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, та зокрема амністії осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (підрозділ 3.3).

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначені мета та завдання, об'єкт та предмет дослідження, методологічна основа дисертації, викладено наукову новизну роботи, її теоретичне і практичне значення,

надано відомості про апробацію результатів дослідження та публікації за темою дослідження, зазначено структуру роботи. У роботі визначено дев'ять основних задач, метою яких є розкриття та узагальнення теоретичних і практичних проблем, які пов'язані із визначенням особливостей та змісту правового статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом. Усі задачі знайшли вирішення у тексті дисертації та належним чином відображені у висновках.

Перший розділ дисертаційного дослідження стосується загальної характеристики правового статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом, та включає дослідження історичних передумов становлення та розвитку правового регулювання статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (підрозділ 1.1). Автор вивчає питання ролі воєн у міжнародних відносинах та про перші спроби їх правового регулювання (С. 12-15). Дослідник розділяє думку, що «війна для додержавного та стародавнього періодів була чимось винятковим і носила суто тимчасовий характер» (С. 14), проводити порівняльне дослідження норм основних релігій, що найбільше вплинули на розвиток гуманітарного права (С. 16-21). До основних релігій автор відносить християнство, іслам, буддизм та індуїзм (С. 16), але доречно було б починати з іудаїзму. Але навряд чи саме індуїзм «вніс до МПП і міжнародного права взагалі, є принцип універсальності: норми про ведення війни однаково застосовуються як до осіб, які сповідують дане вчення, так і до іновірців» (С. 20). Скоріше можливо стверджувати паралельне виникнення відповідних норм. Далі автор обґрунтовує тезу про те, що розвиток правового регулювання поведінки з особами, захопленими у зв'язку зі збройними конфліктами характерні майже всі етапи, що притаманні розвитку міжнародного права загалом (С. 21). Досліджені норми щодо ставлення з полоненими у період Древнього Єгипту (С. 21-22), Давньої Індії (С. 22-23), Давнього Китаю (С. 23), Стародавніх Греції і Риму (С. 23-25),

цивілізації інків (С. 25), Давньої Японії (С. 25), на африканському континенті в доколоніальний період (С. 25-26), у Середньовіччі в Європі (С. 26-28). Цікавим є висновок автора про те, що «У цей період особливо в Єгипті домінувала позиція, що міркування військової необхідності є більш важливими, ніж закони гуманізму та релігійні норми» (С. 23), який, на нашу думку, можливо розповсюджувався на більш широкий період. Також важливим є порівняння правила поводження із захопленими у Стародавній Греції і Римі, у контексті війн з власними громадянами та варварами (С. 24-25). Досліджено вплив філософсько-етичних вчень на становлення МГП (С. 28-29). Але автор обґрунтовано відзначає норми МГП досить часто порушувалися або взагалі ігнорувалися (С. 29). На думку С. В. Ольшанецької, ситуація змінилася з кінця ХІХ століття, коли з'явилися перші міжнародно-правові акти, що регулювали порядок ведення війни, а саме Женевська конвенція 1864 р. та Гаазька конвенція 1899 р. (С. 29). Далі досліджено розвиток нормативної основи МГП у контексті статусу осіб, захоплених під час збройних конфліктів. Зокрема, автор обґрунтовано стверджує, що розвиток правового регулювання захисту осіб, позбавлених волі у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, відбувався у кілька етапів, але міжнародно-правове регулювання даного питання *sensu stricto* з'явилося лише в ХХ столітті (С. 31). Вказано на активність МКЧХ в вивченні проблематики захисту осіб, затриманих під часу зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (С. 32-33).

У підрозділі 1.2. досліджуються зміст поняття осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом, та їх класифікація. Автор наводить класифікацію учасників неміжнародних збройних конфліктів, та стверджує про відповідальність членів антиурядових формувань за національним кримінальним законодавством, та кваліфікацію затримання представниками антиурядових сил інших осіб як незаконне позбавлення волі (С. 36). Далі вказано на види збройних

конфліктів та застосоване до них право (С. 36-38), та зроблено висновок про те що залежно від типу конфлікту статус осіб регулюється принципово різними нормами, а це, у свою чергу, передбачає суттєві відмінності в їх правах та механізмах їх захисту (С. 38). Значна увага приділяється класифікації учасників неміжнародних збройних конфліктів та виявленню змісту поняття осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом відповідно загальної ст. 3 ЖК від 12 серпня 1949 р., ДП II від 8 червня 1977 р. та Звичаєвих норм МГП (С. 38-41). Далі здобувач на основі аналізу положень ЖК від 12 серпня 1949 р. та ДП від 8 червня 1977 р., доктрини та практики встановлює перелік категорій, які відносяться до «осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом» (С. 41-46). Значна увагу приділяється статусу «незаконних комбатантів» (С. 42-44), у результаті чого автор прийшов до висновку, що нелегальний комбатант не може бути виділений в окрему – третю групу, учасників збройних конфліктів (С. 44).

Підрозділ 1.3. присвячений аналізу джерел правового регулювання статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом. Автор вказує на прогалини міжнародно-правового регулювання неміжнародного збройного конфлікту, на взаємодію норм міжнародного та національного права в процесі врегулювання такого виду збройних конфліктів (С. 50-51). Автор досліджує договірні та звичаєві джерела МГП, що регулюють статус осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (С. 52-58), приділяє увагу доктрині, перш за все, доктрині МКЧХ (С. 58-59), характеризує відповідні положення міжнародного права прав людини (С. 59-61), вказує на важливу роль джерельної бази міжнародного кримінального права (С. 62). Автор обґрунтовано стверджує, що джерела міжнародного права, що визначають статус осіб, затриманих у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом, притаманний досить високий рівень фрагментації (С. 62-63).

Розділ другий складається з трьох підрозділів та присвячений дослідженню правового режиму утримання осіб свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом.

У рамках підрозділу 2.1. проаналізовано підстави обмеження свободи осіб у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом через призму змісту права на свободу та особисту недоторканність. Автор стверджує, що як документи в сфері захисту прав людини, і документи в сфері МГП не тільки забороняють безпідставне позбавлення волі, але попри значні розбіжності щодо розуміння змісту окремих прав, встановлюють критерії для розмежування законного і незаконного позбавлення волі (С. 68). Далі здобувач аналізує питання притипправності захоплення заручників (С. 68-72), вказуючи, що заборона захоплення заручників є імперативною нормою міжнародного права (С. 70). Значну увагу здобувач приділяє законним підставам позбавлення волі, посиляючись на відповідні положення Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод 1950 р. та норми МГП (С. 73-74), які автор відносить до юридичних підстав обмеження свободи осіб у зв'язку зі збройними конфліктами. Далі проведено докладний аналіз нормативних джерел юридичних підстав обмеження свободи осіб у зв'язку зі збройними конфліктами (С. 75-79).

Досліджуючи умови утримання осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (підрозділ 2.2), автор поділяє норми, що регулюють статус затриманих у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, на дві групи: перші передбачають заборону сторонам збройного конфлікту вчиняти певні дії; другі встановлюють зобов'язання сторін відносно учасників збройного конфлікту (С. 84). Щодо першої групи норм, здобувач конкретизує їхній перелік та проводить їхній докладний аналіз (С. 85-94). Автор констатує, що з точки зору національного законодавства, всі факти затримання осіб (у тому числі військовослужбовців) антиурядовими силами будуть розглядатися як захоплення заручників (С. 90). Далі автор

аналізує другу групу норм (С. 95-103), вказуючи, що їх перелік передбачений ст. 5 ДП II 1977 р., який не можна вважати вичерпним (С. 95).

Підрозділ 2.3. присвячений праву на справедливий судовий розгляд щодо осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом. Автор констатує, що МГП забороняє обмежувати судові гарантії, але зміст права судових гарантій у МГП є значно вужчим та передбачає лише мінімальний перелік прав (С. 106). Далі проведено детальний аналіз змісту мінімального переліку судових гарантій (С. 109), на основі положень МГП і міжнародного права прав людини. Важливим є інтерпретація цих гарантій у відношенні до осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, і до інтернованих осіб.

Третій розділ роботи присвячено наслідкам припинення збройного конфлікту для осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом. Вивчаючи питання звільнення осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, автор ретельно досліджує зв'язок положення про звільнення даної категорії осіб з відповідним обов'язком у період міжнародних збройних конфліктів (С. 127-128), встановлює його нормативний зміст. Автором встановлено, що ані ст. 3 ЖК від 12 серпня 1949 р., ані ДП II від 8 червня 1977 р. прямо не передбачають обов'язок сторін збройного конфлікту звільнити осіб, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом, на відміну від існуючої практики (С. 129), аналіз якої дозволів констатувати ряд особливостей, що стосуються звільнення осіб, затриманих у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами (С. 129-134). Значну увагу здобувач приділяє питанням відмови у звільненні осіб, затриманих у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами, згідно доктрини і практики Міжнародного комітету Червоного Хреста (С.134-136).

У підрозділі 3.2 Кримінальна відповідальність осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом досліджено

питання правомірності використання сили у період збройного конфлікту, та підкреслена відмінність правомірного застосування сили комбатантами від неправомірності застосування сили учасників антиурядових сил. Як слушно вказує автор, усі держави прагнуть притягувати учасників антиурядових сил до кримінальної відповідальності, розглядаючи їхні дії не як акти війни, а як такі, що становлять об'єктивну сторону загальнокримінальних злочинів (С. 143-144). Розглянуто питання про особливості кримінальної відповідальності представників антиурядових і проурядових сил під час збройного конфлікту та після завершення міжнародного збройного конфлікту (С. 143-146). Важливим положенням, висловленим автором, є те, що на відміну від комбатантів у міжнародних збройних конфліктах, учасники міжнародних збройних конфліктів не володіють правом на застосування сили, а отже не користуються імунітетом, тобто можуть бути притягнуті до відповідальності за будь-які дії, які вчинені ними під час міжнародного збройного конфлікту (С. 151-152).

При дослідженні амністії осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із міжнародним збройним конфліктом (підрозділ 3.3), автор обґрунтовано стверджує, що МГП рекомендує сторонам застосовувати амністію після закінчення ведення воєнних дій у міжнародних збройних конфліктах до якомога більшого числа осіб, що були позбавленні волі у зв'язку з таким конфліктом (С. 157). Проведено аналіз практики застосування п. 5. ст. 6 ДП II від 8 червня 1977 р. Важливим висновком автора є те, що сторони міжнародних збройних конфліктів повинні розглянути питання про оголошення амністії, однак не встановлюють чіткого обов'язку вчинити такі дії (С. 158).

На основі аналізу практики застосування актів амністії, автор систематизував умови її проголошення (С. 160-162), а також виявив випадки, у яких проголошення амністії є неприпустимими (С. 162-164), до яких віднесено: коли порушується право жертв на ефективний засіб

правового захисту, включаючи відшкодування; коли амністії перешкоджають переслідуванню осіб, які можуть нести кримінальну відповідальність за воєнні злочини, геноцид, злочини проти людяності або грубі порушення прав людини, включаючи суто гендерні порушення; коли обмежуються право жертв і суспільства знати правду про порушення гуманітарного права та прав людини.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність і новизна.

Дисертація виконана в рамках планових наукових досліджень кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка в контексті теми «Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку» на 2013–2017 рр. (номер державної реєстрації 0113U00870).

Наукові положення дисертації є науково обґрунтованими, вони спираються на велику кількість опрацьованих джерел (320), з яких значну складову становлять іноземні, насамперед англомовні публікації. Влучно вжита методологія забезпечує в цілому логічні та вірні висновки та рекомендації дисертаційного дослідження С. В. Ольшанецької.

Новизна наукових положень дисертаційного дослідження С. В. Ольшанецької полягає в тому, що воно є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням правового статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, яким виявлено його особливості, теоретичні та практичні аспекти. С. В. Ольшанецька здійснила науковий системний аналіз наявних теоретичних конструкцій щодо сутності, змісту та принципів регулювання вказаної сфери, нормативно-правової основи режиму осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, на основі чого запропонувала

теоретико-методологічні засади вдосконалення механізмів захисту осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом.

Серед найбільш значущих результатів новизни дослідження можна відзначити авторські погляди щодо виникнення перших правил поведінки з воїнами супротивника та гуманне ставлення до захоплених осіб у додержавний період (С. 15) та наявність у релігійних нормах спільних підходів до врегулювання статусу осіб, захоплених під час збройних конфліктів, які впливали на розвиток правил ведення війни та були відображені в позитивному праві (С. 20-21); відокремлення етапів регулюванні поведінки з особами, затриманими у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами (С. 34, 64). Автор влучно зазначає, що правове регулювання статусу осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, умовно можна розділити на два періоди: додоговірний та договірний (С. 168).

Вагомим для науки міжнародного права є висновок щодо дефініції «особи, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом», які визначаються як цивільні особи, військовослужбовці та бійці антиурядових сил, стосовно яких влада однієї з воюючих сторін під час неміжнародного збройного конфлікту застосовує обмеження свободи на підставі рішення судового чи адміністративного органу, і такий захід пов'язаний зі збройним конфліктом (С. 167).

Дисертантом проведено детальний аналіз ЖК від 12 серпня 1949 р. та ДП від 8 червня 1977 р., який дозволив зробити висновок, що до осіб, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом відносяться 1) особи, свобода яких обмежена у порядку кримінального судочинства; 2) особи, свобода яких обмежена з міркувань безпеки (С. 45). Важливою тезою є те, що особи, які захоплені антиурядовими силами мають відноситися до осіб, свобода яких обмежена з міркувань безпеки. Виявлені ознаки, притаманні особам, свобода яких була обмежена у зв'язку зі збройними

конфліктами (С. 47), сформульовано поняття особи, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (С. 49, 65).

Автор здійснив аналіз підстав обмеження свободи осіб у зв'язку зі збройними конфліктами, відзначивши, що міжнародне право чітко передбачає затримання особи на законних підставах і за відсутності таких. Затримання особи у зв'язку зі збройним конфліктом без належних підстав заборонено і є злочином (С. 82). Важливим є висновок про право на справедливий судовий розгляд щодо осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із неміжнародним збройним конфліктом (С. 123). Автором встановлено, що норми МГП містять достатньо широкий перелік гарантій, що стосуються умов утримання осіб, затриманих у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами, співпадаючий зі гарантіями, які передбачені для міжнародних збройних конфліктів (С. 125). Проведено розгорнутий аналіз міжнародно-правового закріплення судових гарантій учасників неміжнародних збройних конфліктів, у тому числі осіб, свобода яких обмежена у зв'язку з неміжнародним збройним конфліктом, визначено їхній перелік, зміст та з'ясовано, що перелік цих гарантій, установлений ДП II від 8 червня 1977 р. є дещо вужчими, аніж гарантії, що передбачені правом прав людини, однак ці прогалини у договірному регулюванні компенсуються наявністю звичаєвих норм МГП і закріпленням цих гарантій у національному законодавстві держав (С. 126).

Важливим здобутком є систематизований перелік умов звільнення осіб, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом (С. 137), а також підстав відмови у звільненні осіб, затриманих у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами (С.138). Висновком, що носить дуже актуальний характер, є перелік злочинів, за які особа, затримана у зв'язку зі збройним конфліктом, може бути притягнута до кримінальної відповідальності чи навпаки звільнена від такої на підставі акту амністії (С. 147-150).

Робота містить й інші позитивні висновки, що відображені в дисертації та авторефераті.

Практична значущість результатів дослідження визначається можливістю впровадження його результатів у навчальний процес вищих навчальних закладів України, а також використання положень та висновків, що викладені в дисертаційному дослідженні під час укладення міжнародних угод у сфері МГП та міжнародного права прав людини, а також при співпраці з органами міжнародної кримінальної юстиції, та приведення національного законодавства у відповідність до міжнародно-правових зобов'язань. Підготовлені дисертантом пропозиції можуть бути застосовані у практичній діяльності органів держави, зокрема, СБУ, Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України та інших державних органів України.

Необхідно також констатувати повноту викладу результатів дисертаційного дослідження С. В. Ольшанецької в 6 опублікованих працях. Не можна залишити поза увагою достатню кількість опублікованих робіт – тез та фахових статей С. В. Ольшанецької, які свідчать про комплексність фактичної роботи дисертанта в межах обраної проблематики, про залучення здобувача до наукових міжнародно-правових дискусій.

Вивчення автореферату дисертації дає можливість зробити висновок, що його зміст відповідає змісту дисертації та не виходить за межі мети, завдань та змісту дисертаційного дослідження. Загалом зміст дисертації повністю знайшов відображення у тексті автореферату дисертації.

Дисертаційне дослідження має належну нормативну, теоретичну та емпіричну базу (всього 320 джерел), серед яких частина вводиться до наукового обігу вперше. Крім того, використано необхідний методологічний інструментарій дослідження.

Однак, враховуючи новизну та специфіку проаналізованих у дисертаційному дослідженні проблем, слід звернути увагу на певні

дискусійні моменти, щодо яких хотілося б висловити певні зауваження та побажання:

1. Автор стверджує про відсутності розмежування збройних конфліктів на міжнародні та внутрішньодержавні до кінця XVII - початку XVIII ст., та відповідно статусу осіб, захоплених у зв'язку з неміжнародними збройними конфліктами (С. 15), не обґрунтовуючи дану тезу. «Тому, аналізуючи правила поведінки із затриманими особами, до того періоду фактично неможливо (за деякими винятками) провести розмежування на осіб, що затримані у зв'язку з міжнародними і неміжнародними збройними конфліктами. У численних випадках такого розмежування не проводили. З формальної точки зору, їх почали розмежовувати аж після прийняття Женевських конвенцій 1949 р.».

2. Автор вказує на протиправність затримання осіб антиурядовими формуваннями, кваліфікуючи такі діяння як незаконне позбавлення волі (С. 36). Далі, на сторінці 40 дані особи віднесені до заручників, і надалі – до осіб, свобода яких обмежена з міркувань безпеки. У підрозділі 2.1. здобувач аналізує питання протиправності захоплення заручників (С. 68-72), вказуючи, що заборона захоплення заручників є імперативною нормою міжнародного права (С. 70), але не пояснюючи питання щодо кваліфікації у якості захоплення заручників обмеження антиурядовими силами свободи осіб у зв'язку зі збройним конфліктом. На С. 90 підкреслено, що з точки зору національного законодавства, всі факти затримання осіб (у тому числі військовослужбовців) антиурядовими силами будуть розглядатися як захоплення заручників. Таким чином, можливо стверджувати, що точка зору міжнародного права інша?

3. Автор на С. 45 виділяє дві основні групи осіб, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом: 1) особи, свобода яких обмежена у порядку кримінального судочинства; 2) особи, свобода яких обмежена з міркувань безпеки. На С. 47 вказано, що МГП виділяє дві основні

категорії таких осіб: 1) особи, свобода яких обмежена на підставі рішення адміністративного органу з міркувань безпеки (інтерновані); 2) особи, свобода яких обмежена на підставі рішення судового органу, щодо яких здійснюється кримінальне переслідування. (С. 47, 49) Тобто підставою класифікації є не причина обмеження свободи, а процедура прийняття рішення. Як співвідносяться між собою ці класифікації? І наскільки застосовна друга класифікація до осіб, свобода яких обмежена антиурядовими силами? Чи є у всіх випадках вони заручниками?

4. Аналізуючи норми, що встановлюють зобов'язання сторін відносно осіб, затриманих у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом, то їх перелік передбачений ст. 5 ДП II 1977 р. (С. 95), наприклад, щодо постачання продовольства і питної води особам, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом, в такою ж мірою, як і місцевому цивільному населенню, та забезпечення їм умови для збереження здоров'я і дотримання гігієни, а також надається захист від суворих кліматичних умов і небезпек збройного конфлікту (С. 97-98), автор посилається на Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими, Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку; Основні принципи поводження з ув'язненими. Наскільки норми цих документів обов'язкові для антиурядових формувань?

5. Не дивлячись на значну актуальність роботи для України і практичну значимість питань, що розглядаються, автор в недостатній мірі інтерпретує теоретичні положення стосовно ситуації в Україні, і не використовує відповідний фактичний матеріал.

У цілому, висловлені зауваження запрошують автора до наукової дискусії, не применшуючи наукового та практичного значення дослідження, проведеного С. В. Ольшанецької, та не впливають на його загальну позитивну оцінку. Дисертація виконана на високому теоретичному рівні. Положення і висновки, які винесені дисертантом на захист, є достатньо обґрунтованими, відповідають вимогам новизни, характеризується широкою

джерельною базою, логічною послідовністю і чіткістю викладення, а також творчою самостійністю автора, вмінням критично підходити до різних точок зору, обґрунтовувати і формулювати власні погляди.

Дисертація відповідає спеціальності 12.00.11 – міжнародне право, а зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

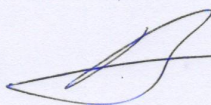
Враховуючи зазначене, необхідно зробити висновок, що дисертація **Ольшанецької Софії Володимирівни «Правовий статус осіб, свобода яких обмежена у зв'язку із міжнародним збройним конфліктом»** відповідає вимогам п. п. 9 та 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 із наступними змінами та доповненнями, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право.

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного права
та міжнародних відносин**

Національного університету

«Одеська юридична академія»

Т.Р. Короткий

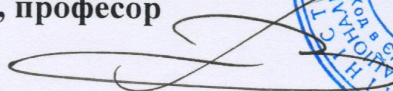
Підпис Т. Р. Короткого засвідчую

проректор з наукової роботи

Національного університету

«Одеська юридична академія»,

доктор юридичних наук, професор

М.В. Афанасьєва